

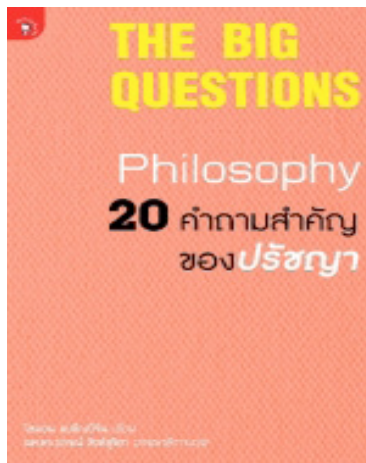
โอ้หนังสือที่น่าอ่าน : Book Review

20 คำถามสำคัญของปรัชญา

(The Big Questions – Philosophy)

ชื่อผู้เขียนหนังสือหรือแปลโดย : ไซมอน แบล็กเบิร์น (Simon Blackburn)
บรรณาธิการแปล ผศ.ดร.ปกรณ์ สิงห์สุริยา

วันวร จະนู*
Wanvorn Janoo*

สังคมไทยมักกล่าวกันว่า ปรัชญาหรือ วิชาปรัชญา เป็นเรื่องเข้าใจยาก เพื่อฝัน หลุดลอย ไปจากความเป็นจริงที่สัมผัส ไม่เป็นประโยชน์ มากนักในการทำมาหากิน ฯลฯ แต่สำหรับ “ผู้รักในความรู้” คำกล่าวเหล่านั้นเป็นการเข้าใจ ผิด คลาดเคลื่อนเป็นอย่างมาก เพราะความคิด วิธีการแสวงหาความรู้ รวมไปถึงคำตอบทางปรัชญา ล้วนเป็นความคิด ระดับรากฐานทางทฤษฎีความรู้ (Epistemology) เลยทีเดียว อย่างไรก็ตาม ความเข้าใจผิด คลาดเคลื่อนดังกล่าว ส่วนหนึ่งเกิด

จากวงการปรัชญาเองที่ไม่อาจอธิบายเนื้อหาทาง ปรัชญาอย่างมีเหตุผล ด้วยภาษาที่เข้าใจกันทั่วไป และเชื่อมโยงเข้ากับชีวิตประจำวันได้

20 คำถามสำคัญของปรัชญา เป็นหนังสือเล่มหนึ่งที่ช่วยอธิบายความคิดทาง ปรัชญาโดยคนทั่วไปสามารถเข้าใจได้ไม่ยากนัก หนังสือเล่มนี้เขียนโดย ไซมอน แบล็กเบิร์น (Simon Blackburn) ศาสตราจารย์ด้านปรัชญา มหาวิทยาลัยเคมบริดจ์ เป็นศาสตราจารย์วิจัย ด้านปรัชญาที่มหาวิทยาลัยนอร์ทแคโรไลนา

*รองคณบดีคณะรัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต

*Deputy Dean, Faculty of Public Administration Dhurakij Pundit University.

จัดว่าเป็นนักปรัชญาที่โดดเด่นคนหนึ่งของยุคปัจจุบัน หนังสือมีชื่อเสียงหลายเล่มของเขา เช่น The Oxford Dictionary of Philosophy, Think, Being Good, Lust, Truth: A Guide for the Perplexed และ How to Read Hume หนังสือเล่มนี้แปลโดยคณะนักปรัชญารุ่นใหม่ที่โดดเด่นของสังคมไทยในยุคปัจจุบัน คือ ดร. พุทธิวิทย์ บุญนาค ดร. เวทิน ขาติกุล ปิยฤดี ไชยพร วุฒิ เลิศสุประเสริฐ และเจิต บรรดาศักดิ์ โดยมีบรรณาธิการแปลคือ ผศ.ดร.ปกรณ์ สิงห์สุริยา²⁰ คำถามสำคัญของปรัชญา ครอบคลุมเนื้อหาสาขาทางปรัชญา ทั้งอภิปรัชญา (Metaphysics) ญาณวิทยา (Epistemology) จริยศาสตร์ (Ethics) สุนทรียศาสตร์ (Aesthetics) รวมไปถึงปรัชญาสังคมและการเมือง (Social and political philosophy) คำถามเหล่านี้ล้วนผ่านการขบคิด ให้เหตุผลสนับสนุน ได้แย้งผ่านกาลเวลานับพันปี แบล็กเบิร์นนำเสนอโดยนำปัญหาแต่ละคำถามผูกโยงกับเหตุผลต่างๆ ที่บรรดานักปรัชญายุคก่อนได้เสนอเอาไว้ พร้อมทั้งอภิปราย เสนอเหตุผลเพิ่มเติมเป็นของตนเอง โดยใช้ข้อสนับสนุน ได้แย้งจากองค์ความรู้สาขาวิชาต่างๆ ทั้งในอดีตและปัจจุบันอย่างรอบด้าน เป็นการแสดงให้เห็นถึงความเกี่ยวข้อง สัมพันธ์อย่างแยกไม่ออกระหว่างวิชาปรัชญากับวิชาสาขาอื่นๆ โดยเฉพาะวิทยาศาสตร์ อันเป็นการตอกย้ำถึงความเกี่ยวข้อง เชื่อมโยง และการเป็นองค์รวมของสาขาวิชาต่างๆ ดังที่คณะผู้แปลได้เขียนไว้ว่า

“การนำความรู้จากสาขาวิชาอื่นมาร่วมพิจารณานำสู่การเสวนาระหว่างสาขา ซึ่งมีได้มีเพียงข้อดีที่ว่าทำให้เห็นบทบาทที่แตกต่างกันของปรัชญาและสาขาวิชาอื่นเท่านั้น แต่คาดหวังได้ว่าผู้อ่านจะมีโอกาสเห็นว่าปรัชญาสามารถชี้ให้เห็นว่าคำถามพื้นฐานมีความซับซ้อนไปไกลกว่าที่ความ

รู้สาขาวิชาต่างๆ จะให้คำตอบได้ และนี่เองที่เป็นข้อคำนึงหนึ่งของแบล็กเบิร์น ได้แก่ การส่งเสริมให้ผู้อ่านได้ก้าวไกลไปกว่าการเป็นผู้มีความรู้เฉพาะสาขา คือ ได้เป็นผู้ที่เห็นภาพกว้างของความร่วมมือกันระหว่างสาขาวิชาต่างๆ อันเป็นเชื่อว่าผู้มีการศึกษาที่แท้จริง”

20 คำถามสำคัญของปรัชญาที่แบล็กเบิร์นเสนอไว้เรียงไปตามบท ได้แก่ 1. “ถาตัวฉันเป็นภูตผีในเครื่องจักร?” : การตามหาที่มาของสำนึกทางจิต 2. “ธรรมชาติของมนุษย์คืออะไร?” : ปัญหาของการตีความ 3. “เราเป็นอิสระหรือไม่?” : การเลือกกับความรับผิดชอบ 4. “เรารู้อะไรบ้าง?” : ความจริงเสมือนกับสิทธิอำนาจล่ำค่า 5. “เราเป็นสัตว์ที่มีเหตุผลหรือไม่?” : เหตุผลในทฤษฎีและในการปฏิบัติ 6. “คนเราโกหกตัวเองได้อย่างไร?” : การหลอกตัวเอง การล่อลวง และแรงจูงใจ 7. “มีสิ่งที่เรียกว่า “สังคม” อยู่จริงหรือไม่?” : ปัจเจกบุคคลและกลุ่ม 8. “เราเข้าใจกันและกันได้หรือไม่?” : การใช้คำอย่างระมัดระวัง 9. “เครื่องจักรสามารถคิดได้หรือไม่?” : ปัญญาประดิษฐ์และอำนาจการรู้คิด 10. “เป็นคนดีไปทำไม?” : พฤติกรรมนำรำคาญกับคำถามนำรำคาญ 11. “หรือทั้งหมดจะขึ้นอยู่กับทัศนะของแต่ละบุคคล?” : ปัญหาของการอดกลั้นต่อความแตกต่าง ความจริงและความเชื่อมั่น 12. “กาลเวลาล่วงไปหรือไม่?” : แม่น้ำสายประหลาดแห่งกาลเวลา 13. “ทำไมสิ่งต่างๆ จึงยังเป็นไปเช่นที่เคยเป็นมา?” : ปัญหาเรื่องความสม่ำเสมอและความสับสนไร้ระเบียบ 14. “ทำไมจึงมีบางสิ่งแทนที่จะไม่มีสักสิ่ง?” : วิถีที่แปลกประหลาดแห่งความเป็น 15. “อะไรอยู่ในที่ว่าง?” : ธรรมชาติที่นำพิศวงของสิ่งต่างๆ และคุณสมบัติของมัน 16. “ความงามคืออะไร?” : ความดึงดูดใจที่เป็นภัยถึงชีวิต 17. เราจำเป็นต้องมีพระเจ้าหรือไม่?”

: ความหวัง การปลอมโยน และการตัดสิน
18. “ทั้งหมดนี้มันเพื่ออะไร? : การแสวงหาความ
หมายของชีวิต 19. “อะไรบ้างคือสิทธิของฉัน?” :
สิทธิตามธรรมชาติ สิทธิเชิงบวกและสิทธิเชิงลบ
และ 20. “เราควรกลัวความตายหรือไม่?” : หลุม
ลึกที่น่าพรันพรึงของการดับสูญ

หากมองจากวิชาปรัชญาทุกคำถาม
ในข้างต้นเกี่ยวข้องกับสาขาปรัชญาจึงมีความ
เกี่ยวข้อง สัมพันธ์กัน ด้วยเหตุนี้แบล็กเบิร์นจึงนำ
เสนอแต่ละบทโดยอ้างถึงความสัมพันธ์กับประเด็น
ต่างๆในบทอื่นๆ แต่ผู้อ่านก็สามารถอ่านและสร้าง
ความเข้าใจเฉพาะเรื่องแต่ละบทได้อย่างชัดเจน จึง
สามารถอ่านบทไหนก่อนก็ได้ อย่างไรก็ตามเนื่อง
จากแบล็กเบิร์นจงใจคัดเลือกคำถามสำคัญมา 20
คำถามเป็นการยืนยันว่าคำถามเหล่านี้ครอบคลุม
หรือเป็นตัวแทนคำถามอื่นๆทางปรัชญาในทุก
สาขา การทำความเข้าใจแต่ละบทจึงควรเชื่อมโยง
ไปที่คำถามอื่นๆจะทำให้เห็นภาพรวมและความ
เกี่ยวข้องของการอภิปรายแสดงเหตุผลในการตอบ
ปัญหาเหล่านั้นทำให้การอ่านหนังสือเล่มนี้สนุก
มากขึ้น

สำหรับผู้อ่านที่ไม่คุ้นเคยกับลักษณะ
คำถามทางปรัชญาอาจรู้สึกคำถามเหล่านี้เป็น
ภาษาวิชาการหรือเป็นสำนวนโวหารที่เข้าใจยาก
หรืออาจคิดไปว่าเป็นคำถามลึกลับซึ่งเกินไป ความ
จริงแล้วเมื่อได้อ่านสิ่งที่แบล็กเบิร์นอธิบาย แสดง
เหตุผลต่างๆจะพบว่าสามารถเข้าใจได้ไม่ยาก
เพราะเกี่ยวข้องกับความรู้ทั่วไปในชีวิตประจำวัน
ของเราเพียงแต่อาจนึกไม่ถึงว่าความรู้เหล่านี้คือ
คำอธิบายคำถามพื้นฐานทางปรัชญาทั้งสิ้น

ดังเช่นคำถามที่ว่า “ธรรมชาติของมนุษย์
คืออะไร?” อันเป็นคำถามสำคัญทางอภิปรัชญา
คำถามนี้ต้องการตอบคำถามว่าจริงๆแล้วมนุษย์
มีเหตุผลหรือทำตามอารมณ์ เห็นแก่ตัว หรือ

พร้อมทำเพื่อคนอื่น คิดเรื่องเฉพาะหน้าหรือมอง
การณ์ไกล ก้าวร้าวหรือรักสงบ ลำสอนหรือรักดีต่อ
คู่ มีสัญชาตญาณนักฆ่าหรือเป็นผู้มีจริยธรรม ฯลฯ
แบล็กเบิร์นอธิบายปัญหาเหล่านี้โดยใช้ความรู้จาก
สาขาวิชาต่างๆทั้งจากมานุษยวิทยาทั้งกายภาพ
และวัฒนธรรม ทฤษฎีวิวัฒนาการ ประวัติศาสตร์
การค้นพบทางชีววิทยาเรื่องยีนที่ทำให้มนุษย์
เห็นแก่ตัว การค้นพบการทำงานของสมอง ฯลฯ
ความรู้ในการตอบปัญหาเหล่านี้ได้ถูกเรียบ
เรียงอย่างเป็นขั้นตอน เชื่อมโยงเป็นเหตุเป็นผล
โต้แย้ง หักล้าง สนับสนุน จนผู้อ่านสามารถ
คลี่คลายประเด็นต่างๆ ได้แม้ว่าผู้อ่านจะเห็นแนว
โน้มความคิดของแบล็กเบิร์น แต่ผู้อ่านสามารถ
วิเคราะห์ สังเคราะห์หาคำตอบด้วยตัวเองได้
เพราะคำถามนี้เป็นคำถามพื้นฐานที่ยังไม่มีคำตอบ
ที่ลงตัว (รวมถึงคำถามอื่นๆ) อันเป็นลักษณะสำคัญ
ของความรู้ทางปรัชญา ดังที่แบล็กเบิร์นได้เขียนว่า

“การแสวงหาความจริงเกี่ยวกับธรรมชาติ
ของมนุษย์...มีอยู่มาเก่าแก่ยาวนานพอๆกับปรัชญา
เก่าแก่ไม่แพ้โฮเมอร์ (Homer) และนักบุญออกัส
ติน (St Augustine) เช็คสเปียร์ (Shakespeare)
และเพราส์ (Proust) แต่ก็ใหม่พอๆกับแนวคิด
ล่าสุดจากนักทฤษฎีเกม นักจิตวิทยาวิวัฒนาการ
นักประสาทวิทยา นักเภสัชวิทยา นักสัตววิทยา
นักเศรษฐศาสตร์ และอาจรวมถึงนักฟิสิกส์และ
นักวิศวกรแบบควอนตัม เป็นงานหนักที่จะต้องรับ
ฟังจากทุกคนและเราต้องทำด้วยความระมัดระวัง
แต่ขณะเดียวกันเราก็ควรรู้สึกขอบคุณสำหรับความ
ร่วมมือที่ให้ข้อมูลชุดใหญ่นี้ด้วยเช่นกัน”

อย่างไรก็ตามบางคำถามที่ง่ายกว่า
คำถามข้างต้น แต่เป็นคำถามที่เกี่ยวข้องกับชีวิต
ประจำวันอย่างมากอย่างคำถามที่ว่า “ความงามคือ
อะไร?” อันเป็นคำถามทางสุนทรียศาสตร์ คำถาม
นี้ต้องการตอบปัญหาว่าความงามเป็นวัตถุวิสัย

(Objective) หรือ จิตวิสัย (Subjective) การตอบปัญหานี้ก็นำมาสู่การต้องเลือกด้านใดด้านหนึ่ง แต่แบล็กเบิร์นพยายามทำให้สองด้านนี้อยู่ร่วมกันโดยการนำข้อมูลมาอ้างเหตุผลปรับให้ด้านวัตถุวิสัยและจิตวิสัยอ่อนลงเล็กน้อย เพราะไม่มีทฤษฎีใดมีกฎเกณฑ์เป็นมาตรฐานในเรื่องเหล่านี้ โดยสรุปว่าความงามเป็นเรื่องประสบการณ์ที่เราต้องรับรู้ด้วยตัวเองและกระตุ้นเตือนให้เรามองกว้างออกไปจากตัวเอง แม้ว่าข้อสรุปนี้ยังไม่อาจ“ฟันธง”ชัดเจนลงไปได้แต่ก็น่าสนใจไม่น้อยสำหรับท่าทีการแสวงหาความรู้ในโลกปัจจุบัน

20 คำถามสำคัญของปรัชญา จึงเป็นหนังสือทางปรัชญาที่ครอบคลุมคำถามสำคัญๆ ทั้งหมดและสอดคล้องกับยุคสมัยที่เนื้อหา ข้อมูล หรือองค์ความรู้ได้พัฒนาก้าวหน้าอย่างมาก ทำให้ผู้อ่านได้ย่นในจุดที่องค์ความรู้ต่างๆ จากอดีตถึงปัจจุบันได้ถูกนำมาอ้างอิง อภิปรายตอบปัญหาพื้นฐานจากคำถามสำคัญๆ ที่สุดที่มนุษยชาติพยายามกันมานาน หนังสือเล่มนี้เป็นความพยายามหนึ่งในการคลี่คลายปัญหาให้ง่ายขึ้นต่อการตอบปัญหาเหล่านี้ในอนาคตท่ามกลางความสลับซับซ้อนของข้อมูลและการประเมินคุณค่าของโลกปัจจุบัน